

ЕКСКУРС В ІСТОРІЮ МЕТОДІВ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Le seul individu formé, c'est celui qui a appris comment apprendre, comment s'adapter, comment changer, s'est celui qui a saisi qu'aucune connaissance n'est certaine et que la seule capacité d'acquérir des connaissances peut conduire à une sécurité fondée. Carl Rogers

Минуле тисячоліття було відзначено появою багатьох нових, результативних і цікавих методів та підходів до методики викладання іноземних мов, а історія самого викладання зазнала значного розвитку та вдосконалення. Загалом її можна описати в розрізі чотирьох тривалих етапів: 1) *традиційний метод*; 2) так званий “*прямий метод*”; 3) *аудіолінгвальний* та 4) *аудіовізуальний* [1, с. 38].

Протягом тривалого часу основною метою викладання іноземних мов залишалось прочитання та переклад літературних творів. Із часом ця мета змінилась, і (з появою комунікативного методу) вивчення мов набуло нового змісту, збагатившись завдяки телевізійному і радіопросторам, Інтернету, супутниковому телебаченню тощо.

Тож *традиційний метод*, або класичний (подекуди відомий ще і як “граматико-перекладний метод”), втілювався в навчальний процес ще в далекі 1840 роки і використовувався понад 150 років. Цей метод базується на структурі та формі слова, роблячи акцент тільки на граматиці та лексиці, а не на розумінні та усному мовленні. Тематичні вправи, письмові питання та відповіді зі застосуванням граматичних правил притаманні вищеназваному методу. Іноземна мова використовується з метою перекладу текстів, де той, хто навчається, не має можливості висловитись, і де рідна мова є мовою викладання. Згаданий метод використовувався для викладання латині, грецької мови та склав основу для подальшого розвитку інших мов, які, однак, більше

зосереджені на комунікативному методі вивчення, ніж, наприклад, на перекладі.

І тепер, уже на початку нового тисячоліття, ми все ж не відмовляємось від величезного досвіду, накопиченого в методиці викладання іноземної мови та використовуємо все краще, що було створено методистами. Традиційна методологія на зламі XIX та XX століть зазнала значних перетворень, аж до повної внутрішньої зміни, що й підготувало появу нових методів.

Тривала боротьба між прихильниками формальної (класичної) і матеріальної освіти завершується у 80-х роках дев'ятнадцятого століття шляхом реформування викладання іноземних мов у середній школі в багатьох західноєвропейських країнах. Серед реформаторів найбільшою популярністю користувалися: М. Берліц, М. Вальтер, (Німеччина) Ф. Гуен, П. Пассі (Франція), Г. Суїт (Англія), О. Єсперсен (Данія) [3, с. 103]. Нові методи отримали різні назви: інтуїтивні, наглядно-інтуїтивні, природні, натуральні, прямі. У методичній літературі здебільшого для позначення цих методів послуговуються термінами “*прямий*” і “*натуральний*”. Натуральний метод, по суті, є різновидом прямого методу, відрізняючись від останнього ступенем своєї наукової обґрунтованості.

Прямий метод викладання іноземних мов починає застосовуватись до вивчення іноземних мов у Франції наприкінці XIX століття та триває до початку XX. Він опирається на викладання іноземної мови без застосування рідної. Іншими словами, студент повинен був навчитись думати іноземною, приділяючи особливу увагу усному мовленню. Змінюється також роль учителя: замість довгих пояснень він використовує різні предмети, малюнки; вчитель керує аудиторією, залишаючи місце учням для виявлення власної ініціативи. Граматика подається інтуїтивно, виходячи з контексту – від прикладів до правил та узагальнення матеріалу, а не шляхом порівняння з усталеними формами з рідної мови. Улюбленими вправами тут є: “питання – відповіді”, і дуже близьким до сучасної дидактичної концепції виступає тип партнерських відносин між учнями та вчителем.

Один із фундаторів даного методу, французький педагог Франсуа Гуен, спостерігаючи за грою дітей, прийшов до думки про те, що в основі навчання рідної мови лежить потреба супроводжувати свою діяльність висловами в логіко-хронологічній послідовності. На підставі аналізу Ф. Гуен приходять до висновку, що процес засвоєння іноземної мови мав би відбуватися також аналогічно [2, с. 24]. Виходячи з цього, він висуває такі основні положення свого методу: природне вивчення мови ґрунтується на потребі людини висловлювати свої почуття. В основу навчання має бути покладено не слово, а речення. Найбільш надійним і дієвим стає слухове сприйняття, внаслідок чого первинним і основним засобом навчання мови повинно стати усне мовлення, а не читання й письмо. У розробці даного методу взяли участь видатні психологи та лінгвісти того часу, з-поміж яких: П. Пассі, Г. Суїт, О. Єсперсен і ін.

Отже, найбільшою заслугою прямого методу є зміна менталітету в розумінні підходу до принципів викладання іноземних мов, а саме: розробка фонетичних вправ, вибір змісту та допоміжних засобів у викладанні.

Аудіолінгвальний метод викладання виникає як реакція на лінгвістичну вуаль прямого методу та заснований на добре відомих наукових теоріях на кшталт лінгвістичного структуралізму Л. Блунфілда та біхевіоризму Б. Скіннера. Сутність даного методу полягає в тому, що мова трактується як “поведінка”, якої слід навчити [1, с. 41]. Пріоритет залишається за усним мовленням та пропонується вивчення сталих виразів, мовних кліше, а не якихось окремо взятих слів, пропагуючи принципи програмованого навчання. Структуровані вправи, що вводились у дидактику іноземних мов отримали величезну популярність, як дуже ефективний засіб, щоб набути лінгвістичних навичок та щоб наближені до змісту сталі словесні форми використовувались спонтанно і доводились до автоматизму. Кінцевою метою навчання було всебічне оволодіння іноземною мовою як усно, так і письмово. Але, незважаючи на всі позитивні моменти даної методики, вона виявилась недостатньо прогресивною з низкою критичних зауважень, серед яких: пасивність учнів, відсутність ініціативи з боку вчителя, слабкий взаємозв’язок

між учасниками навчального процесу, недооцінка когнітивних процесів навчання та ролі письмової мови.

Зрештою, *аудіовізуальний метод* з'являється в 50 роках ХХ століття, і започаткований, до речі, Петаром Гюберіною з інституту фонетики Загребського університету, Польом Рівенком з вищої школи Сент-Клу, а з 1960 року – колективом викладачів під керівництвом Реймонда Ренара з державного університету міста Мон (Бельгія). В основі даного методу перебуває розмовна мова, де діалог слугує постійним зв'язком між контекстом та виразом у тісному зв'язку зі зображенням. Першими програмами за даною методикою були: “Voix et images de France” (Голоси та зображення Франції), “Bonjour Line” (Доброго дня, Ліно) та багато інших [2, с. 28]. Усі цикли уроків мають добре сформульовану мету, розпочинаються з зареєстрованого діалогу, який супроводжується діафільмом із включенням нових, як на той час, елементів заняття: фонетика, морфологія та синтаксис. Засвоєння граматичного матеріалу здійснюється за тим самим принципом у поєднанні з зображенням та діалогом, де діалогічна ситуація пропонується індуктивним способом у другій половині заняття і де усне мовлення переважає над письмом. Викладач керує навчальним процесом, не обмежуючи активності учня, який повинен виконувати поставлені перед ним завдання, постійно слухати, повторювати, розуміти, запам'ятовувати й вільно відтак розмовляти іноземною мовою. Він слідкує за доброю інтонацією та її ритмом, за правильною вимовою, коректним вживанням граматики, допомагає зрозуміти зміст прочитаного, використовуючи анімаційні матеріали. Популярність цього методу пояснюється тим, що автентичні матеріали імітують умови реального мовного середовища носіїв мови, сприяють розвитку мотивації та інтересів учнів.

Вивчення іноземних мов у сучасному суспільстві стає невід'ємною складовою професійної підготовки фахівців найрізноманітнішого профілю, де особливий акцент робиться на нових тенденціях у відборі методів, способів, прийомів та форм навчання. Постійне зростання вимог якості освіти та підготовки висококваліфікованих фахівців у медичній галузі, беручи до уваги

стрімке збільшення науково-технічної інформації, вимагає від науково-педагогічного складу Буковинського державного медичного університету і, зокрема, від колективу кафедри іноземних мов нових підходів та методик вивчення іноземних мов за професійним спрямуванням із використанням дистанційних технологій навчання. Таку можливість надає нам локальна телекомунікаційна мережа та змога запровадження в нашому навчальному закладі системи управління навчальними ресурсами **Moodle** – модульне об'єктно-орієнтоване динамічне навчальне середовище.

Термін “Distance Education” був запозичений із англійської мови, а сама методика викладання – з освітніх програм таких провідних країн світу, як Великобританія, Канада, Франція та, зокрема США, де дистанційне навчання є дуже популярним.

Поняття дистанційної освіти охоплює різні моделі, методи й технології навчання, за яких викладач і студент просторово розділені, але при цьому між ними відбувається спілкування в режимі *on-line*.

Можливості сьогодення такі, що багато необхідної інформації можна знайти в мережі Інтернет, тому слід визнати, що викладач перестає бути для студента єдиним джерелом отримання знань, а методи активного пізнання та дистанційного навчання зростають.

Із використанням дистанційних технологій у навчальному процесі поступово відбуватимуться зміни в таких невід'ємних елементах традиційної системи освіти, як заміна дошки та крейди на електронну дошку й комп'ютерні навчальні системи, книжкової бібліотеки – на електронну, звичайної аудиторії – на мультимедійну.

Виходячи з аналізу цілої низки публікацій, присвячених змішаній (гібридній) формі навчання, тобто інтеграції очних і дистанційних форм, вважаємо її найбільш перспективною моделлю для медичних ВНЗ. Вона є цілком прийнятною для нашої кафедри іноземних мов, зокрема для вивчення студентами-медиками іноземних мов за професійним спрямуванням, використовуючи курси дистанційного навчання для поглиблення раніше

отриманих ними знань у школі, а також для консультацій, можливостей отримання додаткової інформації і навіть для самооцінки набутих знань.

При підготовці і проведенні занять у системі Moodle викладач використовує набір елементів курсу, до якого входять: дидактичний матеріал, граматичний, додатковий, аудіо-відео, тестовий самоконтроль та ін. Перед викладачем стоїть завдання, аби форми навчання відповідали меті й цілям занять, поєднуючи таким чином сполучення різних елементів курсу та організовуючи вивчення поданого матеріалу.

Створення навчально-інформаційного порталу дає можливість студентам здійснювати самонавчання, незалежно від місця їхнього знаходження, у будь-який зручний для них час, а принцип його усвідомлення означає осмислення студентом процесу самостійної роботи та власних дій щодо її організації.

Отже, одним із важливих завдань сучасної освіти є підготовка висококваліфікованих фахівців, які володіють інформаційно-комунікаційними технологіями навчання і можуть самостійно здобувати знання. Саме тому, виходячи з вимог Болонського процесу, збільшується частка самостійної роботи студентів у навчальних програмах із усіх дисциплін. А якщо ж говорити про наших студентів, майбутніх лікарів, то в них повинні бути сформовані навички до постійного навчання, самовдосконалення через посередництво дистанційних технологій.

Список використаних джерел:

1. Cuq Jean-Pierre, Gruca Isabelle Cours de didactique du français langue étrangère et seconde / J.-P. Cuq, I. Gruca // Presses universitaires de Grenoble, – 2002. – 454 p.
2. Demailly L. Modèles de formation continue des enseignants et rapport aux savoirs professionnels / L. Demailly // Recherche et formation, – Paris, 1991. – N 10, – P. 23-35.
3. Demougin Françoise La didactique des langues – cultures à la croisée des méthodes / F. Demougin // Approche culturelle de l'enseignement du français. – Paris, 2009. – N 30. – P. 101-111.

Олександр Рак, Екскурс в історію методів викладання іноземних мов.